

FYLKESMANNEN I OSLO OG AKERSHUS
Miljøvernavdelingen

RAPPORT FRA SYSTEMREVISJON KOMMUNALT AVLØP I STØRRE TETTBEBYGGELSER.

**AURSKOG – HØLAND KOMMUNE, RESULTATENHET TEKNISKE TJENESTER,
VIRKSOMHET VANN, AVLØP OG RENOVASJON (VAR).
BJØRKELANGEN OG AURSKOG RENSEDISTRIKTER, BJØRKELANGEN
SENTRALRENSEANLEGG.**

Besøksadresse:	Aurskog - Høland rådhus	Telefon:	63 85 25 00
Postadresse:	Rådhusveien 3, 1940 Bjørkelangen	Organisasjonsnr.:	948 164 256
E-postadresse:	postmottak@aurskog- holand.kommune.no	Bransje (NACE-kode):	75.110
Tilstede fra virksomheten:	Virksomhetsleder VAR, fagansvarlig VA, driftsoperatør renseanlegg og anleggsarbeider ledningsnett. I tillegg møtte tidligere virksomhetsleder VAR nå ansvarlig opprydning spredte avløp.	Utslippstillatelse av:	01.10.2001
		Endringer av:	28.09.2005 og 12.12.2006
Fylkesmannens representanter:	Overingeniør Lotte Oddaker (revisjonsleder) og senioringeniør Jens Hertzberg (revisor)	Risikoklasse:	3
		Rapportnr.:	2009.010.R.MVAOA
		Saksnr.:	2009/1595 M-FO
		Arkivkode:	461.2

Hensikt

Forhåndsvarslet systemrevisjon av internkontroll for Aurskog - Høland kommune med spesiell vekt på miljørisikovurdering med oppfølgende arbeid, utslippskontroll og annen miljøovervåkning for kommunalt avløp.

Hensikten var å undersøke hvordan virksomheten gjennom sin internkontroll arbeider for å imøtekomme krav til ivaretagelse av ytre miljø.

Hovedkonklusjon

Under revisjonen ble det påvist 3 avvik, se side 3-8. Det er også gitt 1 anmerkning, se side 9.

Under ”Andre forhold”, side 11-12 i rapporten, har Fylkesmannen oppsummert andre funn som ble gjort under revisjonen. Disse funnene er enten ikke er klassifisert som avvik eller anmerkning, eller er ikke knyttet til temaene for revisjonen. Kommentarer Fylkesmannen har gitt her er ment som råd og veiledning.

1. Innledning

Fylkesmannen ved Miljøvernavdelingens systemrevisjoner gjennomføres i hovedsak for å undersøke hvorvidt en virksomhets internkontroll legger til rette for ivaretagelse av ytre miljø. Revisjonen fokuserer på overholdelse av krav og beskriver de avvik og anmerkninger som ble avdekket under kontrollen.

Definisjoner på et avvik og en anmerking er som følger:

- Avvik defineres som "overtredelse av krav fastsatt i eller i medhold av helse, miljø- og sikkerhetslovgivningen".
- Anmerking er et forhold tilsynstatene mener det er nødvendig å påpeke for å ivareta helse, miljø og sikkerhet, og som ikke omfattes av definisjonen for avvik. Dette kan f. eks. være mangler eller svake punkter ved virksomhetens utstyr, styresystemer eller arbeidsmåte. Virksomheten manglende etterlevelse av egne regler som er strengere enn lovkravene defineres også som anmerking.

2. Dokumentunderlag

Dokumentunderlag for kontrollen var:

- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (Forurensningsloven).
- Utslippstillatelse av dato 01.10.2001 for Aurskog og Bjørkelangen rensedistrikter med Bjørkelangen sentralrenseanlegg, brev fra Fylkesmannen datert 28.09.2005 angående program for utslippskontroll og vassdragsovervåkning, og brev av dato 12.12.2006 angående videreføring av eksisterende tillatelser.
- Forskrift om begrenning av forurensing (forurensningsforskriften) kap. 11 med vedlegg og kap. 14.
- Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften).
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (HMS-internkontrollforskriften).
- Kopi av dokumenter fra virksomhetens internkontroll for avløp og ytre miljø (IK-AVLØP).
- Virksomhetens svar på brevkontroll i forbindelse med avløpsaksjonen våren 2008.
- Virksomheten v/ Aquateams årsrapporter over renseresultater for 2008, 2007 og 2006.
- Aurskog – Høland kommunes Hovedplan for avløp og vannmiljø 2008-2018.

3. Omfang

Følgende områder ble dekket under revisjonen:

- Ansvars- og oppgavefordeling.
- Målsetninger ytre miljø.
- Miljørisikovurderinger.
- Avvikssystem.
- Interne revisjoner og ledelsens gjennomgang av internkontrollen.
- Utslippsreducerende tiltak.
- Beredskap.
- Driftsovervåkning.
- Utslippskontroll.

4. Avvik

Følgende mangler i forhold til overholdelse av krav ble avdekket under revisjonen:

AVVIK 1 Virksomhetens overholdelse av utslippstillatelsen er mangelfull

Avvik fra utslippstillatelse av dato 1. oktober 2001 for Aurskog og Bjørkelangen rensedistrikter med Bjørkelangen sentralrenseanlegg.

Grunnlag for avviket:

- Av.1.1. Virksomhet VAR kan ikke vise til registreringer som legger til rette for arbeid med å kontinuerlig redusere utslippsmengder.*
- Av.1.2 Virksomhet VAR gjennomfører ikke tiltak for å redusere utslipp på en systematisk måte.*
- Av.1.3 Kommunen mangler tillatelse til mellomlagring av slam (på Auten).*

Kommentarer:

- Av.1.1. Virksomhet VAR kan ikke vise til registreringer som legger til rette for arbeid med å kontinuerlig redusere utslippsmengder.*

Viser til utslippstillatelsen punkt 2.4 som krever at:

”Kommunen skal ha utslippskontroll med faste prosedyrer og rutiner for å minimalisere utslipp fra overløp og for å kunne dokumentere og kvalitetssikre måledata fra disse. Fylkesmannen forventer at kommunen utarbeider en overløpsstrategi hvor en bl.a. angir egne mål for maksimal overløpstid for hvert overløp basert på nedbørddata og resipientens sårbarhet.”

Utslippstillatelsen punkt 2.1 krever at:

”Renseanlegg med ledningsnett, pumpestasjoner og regnvannsoverløp skal betraktes som en helhet og drives slik at utslippsmengdene totalt sett minimaliseres. For å få grunnlag for en slik styring skal det gjennomføres mengdemålinger med tilhørende konsentrasjonsmålinger på nettet og overløp for å fastslå hvordan optimalt samvirke mellom pumper, overløp og rensesanlegg kan oppnås under ulike betingelser. Det skal utarbeides systematiske prosedyrer og rutiner for dette.”

Funn:

Virksomheten kan ikke fremlegge et totalutslippsregnskap. Noen overløp på transportnettet måles på tid, men ikke mengde og konsentrasjon. Maksimal driftstid eller utslippsmengde for de ulike overløpene er ikke fastsatt ut i fra lokale resipienters sårbarhet.

Se også Av.3.3.

Av.1.2 Virksomhet VAR gjennomfører ikke tiltak for å redusere utslipp på en systematisk måte.

Viser til Utslippstillatelsen punkt 1.1 Vilkårsoversikt med frister som krever "Beredskapsplan for å redusere utilsiktede utslipp [...] med basis i en risikoanalyse", og punkt 2.1 Krav til totalsystemet (ref. over).

Viser også til HMS-internkontrollforskriften § 5, 2. ledd, punkt 6.

Funn:

Beredskapsplan for renseanlegg og transportsystem (pumper, overløp, ledninger) er ikke oppdatert. Eksisterende beredskapsplan er av 9. mai 2000 og er følgelig ikke basert på risikovurderinger av nyere dato.

Virksomhet VAR arbeider ikke etter en saneringsplan slik at eksisterende ledningsnett med dårlig tilstand fornyes i rekkefølge prioritert etter risiko for forurensning av ytre miljø, ulemper for nærmiljø eller konflikt med brukerinteresser vedr. vannforekomster.

Av.1.3 Kommunen mangler tillatelse til mellomlagring av slam (på Auten).

Viser til utslippstillatelsen punkt 2.5 Krav til slamhåndtering
"[...] Ved mellomlagring eller deponering av slam må det innhentes tillatelse fra Fylkesmannen, [...]".

Ref. krav i Forurensningsloven §§ 11 og 16.

Funn:

Slam fra sentralrenseanlegget på Bjørkelangen mellomlagres på Auten. Fylkesmannen godkjente i 1981 Aurskog – Høland kommunes reguleringsplan etter Plan- og bygningsloven for bl.a. renseanlegg og slamlagring, men kommunen ved virksomhet VAR har ikke en tillatelse hjemlet i Forurensningsloven for slamlagring. Fylkesmannen opplyste om behovet for slik tillatelse i utslippstillatelse av dato 1. oktober 2001 for Bjørkelangen sentralrenseanlegg - Aurskog og Bjørkelangen rensedistrikter.

AVVIK 2 Virksomhetens prøvetakingsprogram har mangler

Avvik fra forurensingsforskriften §§ 14-2 og 14-11

Grunnlag for avviket:

Av.2.1 Virksomhet VAR kontrollerer ikke rensegrad ved å analysere for innhold av suspendert stoff.

Kommentarer:

Av.2.1 Virksomhet VAR kontrollerer ikke rensegrad ved å analysere på parameter suspendert stoff.

Viser til forurensingsforskriften § 14-11 Definisjon av rensegrad, punkt a), som sier at renseanlegg underlagt primærrensekraft skal kontrollere renseprosessen fører til reduksjon av BOF og SS.

Funn:

Virksomhet VARs program for prøvetaking på Bjørkelangen sentralrenseanlegg viser at det tas ut prøver for analyse på fosfor (P), biologisk oksygenforbruk (BOF) og kjemisk oksygenforbruk (KOF).

Virksomheten kontrollerer grad av fosforrensning, jf. forskriftens og utslippstillatelsens krav.

AVVIK 3 Virksomhetens internkontroll for ytre miljø har mangler.

Avvik fra HMS-internkontrollforskriften §§ 4 og 5.

Grunnlag for avviket:

- Av.3.1** *Virksomhet VAR har ikke fastsatt operative mål for ytre miljø.*
- Av.3.2** *En helhetlig kartlegging av farer og problemer for ytre miljø knyttet til avløp er ikke gjennomført.*
- Av.3.3** *Virksomheten har ikke et samkjørt og tilstrekkelig operativt system for å registrere og følge opp avvik som har hatt eller kan få konsekvenser for ytre miljø, herunder brudd på utslippstillatelsen.*
- Av.3.4** *Virksomhet VAR kan ikke dokumentere å ha gjennomført systematisk overvåkning og gjennomgang av internkontrollen vedrørende ytre miljø.*

Kommentarer:

- Av.3.1** *Virksomhet VAR har ikke fastsatt operative mål for ytre miljø.*

Viser til HMS-internkontrollforskriften § 5, 2. ledd, punkt 5, som krever at virksomheten skal "fastsette mål for helse, miljø og sikkerhet".

HMS-mål og målarbeid skal dokumenteres.

Funn:

Virksomhet VAR har etablert dokument "Mål for tjenesten" i sitt internkontrollsystem, IK-AVLØP. Hovedplan avløp og vannmiljø 2008 - 2018 oppgir en rekke mål for kommunalt avløp. Også mål for Haldenvassdraget involverer kommunalt avløp.

Virksomhet VAR har ikke konkretisert mål for avløp og vannmiljø vedrørende sin virksomhet eller kartlagt hvilke tiltak som må iverksettes for å bidra til oppnåelse av mål for ytre miljø.

- Av.3.2** *En helhetlig kartlegging av farer og problemer for ytre miljø knyttet til avløp er ikke gjennomført.*

Viser til HMS-internkontrollforskriften § 5, 2. ledd, punkt 6 om at virksomheten skal "kartlegge farer og problemer og på denne bakgrunn vurdere risiko, samt utarbeide tilhørende planer og tiltak for å redusere risikoforholdene."

Risikovurderinger og tiltaksplaner m.v. skal dokumenteres.

Viser også til utslippstillatelsens punkt 2.1 Krav til totalsystemet og punkt 2.4 Utslipp fra overløp på transportsystemet.

Funn:

Virksomhet VAR har ikke brukt risikoanalyser som verktøy for å identifisere svake punkter ved avløpssystemet med tanke på å redusere utslipp og for å oppnå mål for avløp og vannmiljø.

Virksomheten har ikke brukt risikoanalyser som verktøy til å identifisere kommende utfordringer i forbindelse med økt befolkningsvekst / tilflytting og effekter av klimaendringer.

Se også Av.1.2.

Av.3.3 *Virksomheten har ikke et samkjørt og tilstrekkelig operativt system for å registrere og følge opp avvik som har hatt eller kan få konsekvenser for ytre miljø, herunder brudd på utslippstillatelsen.*

Viser til HMS-internkontrollforskriften § 5, 2. ledd, punkt 7 om at virksomheten skal "iverksette rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen".

Registrering og oppfølging av avvik skal dokumenteres.

Viser også til utslippstillatelsen punkt 2.4 Utslipp fra overløp på transportnettet.

Funn:

Uønskete hendelser på transportnett og renseanlegg, eksempelvis overløp, pumpestopp, kloakkstopp og utette kummer, blir ikke konsekvent loggført i et felles registreringssystem. Aktiv oppfølging og bruk av driftsdata, herunder resultater fra egenkontroller og eksterne analyser, blir ikke rutinemessig foretatt.

Hva som er et avvik oppfattes ulikt i virksomheten, mange hendelser blir betraktet som normale driftsavvik.

I rutine for avvik i IK-AVLØP er det gjort inndelinger av avvik etter hvor feil oppstår, hva som er årsak til feil og hva som er konsekvenser av feil. Kategoriseringen legger føringer for hva som skal meldes som avvik og hvor det skal registreres.

Avviksskjemaet i IK-AVLØP benyttes sjelden, det meste meldes muntlig.

Registrerte avvik blir ikke gjennomgått og analysert en gang i året i henhold til rutine.

Se også Av.1.1.

Av.3.4 *Virksomhet VAR kan ikke dokumentere å ha gjennomført systematisk overvåkning og gjennomgang av internkontrollen vedrørende ytre miljø.*

Viser til HMS-internkontrollforskriften § 5, 2. ledd, punkt 8 som krever at virksomheten skal "foreta systematisk overvåkning og gjennomgang av internkontrollen for å sikre at den fungerer som forutsatt".

Interne revisjoner og lignende skal dokumenteres.

Viser også til utslippstillatelsen punkt 3.0 Fylkesmannens vurdering og begrunnelse:

"Tillatelsen er basert på at kommunen har et operativt internkontrollsystem. Kommunen skal gjennom egne revisjoner påse at kravene i tillatelsen oppfylles. [...]"

Funn:

Virksomhet VARs internkontrollsystem IK-AVLØP har rutiner for internt tilsyn og IK-AVLØP runde som skal gjennomføres årlig. IK-AVLØP har også rutiner for årsrapportering og handlingsplan hvor det fremgår at resultater fra internt tilsyn skal gis enhetsleder som del av årsrapport, og at resultater fra internt tilsyn skal være del av grunnlag for utarbeidelse av

HMS-handlingsplan.

Virksomhet VAR har ikke med jevne mellomrom gjennomgått og analysert registrerte avvik, evaluert og justert tiltaksplaner, sørget for oppdatering av beredskapsplan, foretatt eller gjennomgått risikovurderinger, satt opp totalutslippsregnskap for å tallfeste og vurdere effekt av utslippsreducerende tiltak, eller vurdert grad av måloppnåelse.

2. ANMERKNINGER

Følgende forbedringspunkter ble avdekket under revisjonen:

ANMERKNING 1 Organisering av avløpsarbeidet og VA-vakt kan forbedres.

Ref. HMS-internkontrollforskriften § 5, 2. ledd, punkter 2 som sier at alle arbeidstakere skal ha kunnskap og ferdigheter som gjør dem i stand til å utføre arbeidet på en sikker og helse- og miljøforsvarlig måte, samt punkt 5 om organisering av oppgaver, ansvar og myndighet.

Det vises til internkontrolldokument "Mål for tjenesten" i IK-AVLØP:

"Driftspersonell skal kjenne anleggene best mulig og inneha gode faglige kunnskaper, slik at de kjenner seg sikre på driftsrutinene og kan takle uforutsette hendelser".

Viser videre til internkontrolldokument "Opplæringsmål" om at driftsoperatører *"skal gjennomgå opplæring i driftsinstruks og IK-AVLØP systemet"* og at vaktpersonell *"skal gjennomgå hvordan driftsinstruks til renseanlegget er bygd opp"*.

Viser også til kommunens instruks for beredskapsvakt vann og avløp.

Funn:

Beredskapsvakt er organisert under overbefalsvakta (brann- og feiervesenet). På hvert vaktskift er det overbefalsvakt og en mann fra vann og avløp (va-vakt). Meldinger mottas og vurderes av overbefalsvakta som kaller ut va-vakt ved behov. I utgangspunktet skal nødvendige utbedringer foretas av overbefalsvakt og va-vakt, men dersom va-vakt for eksempel er fra personell tilknyttet drift av vannverk og melding gjelder renseanlegg eller ledningsnett avløp, vil vedkommende ofte ikke ha kompetanse til å rette feilen. Va-vakt må da kalle ut relevant mannskap fra avløp. Det er derimot ikke organisert en formell bakvakt for de ulike driftsområder, slik at aktuelt fagpersonell ikke nødvendigvis er tilgjengelig.

Personell tilknyttet drift av avløp gir uttrykk for å ha mange oppgaver som skal utføres på flere steder på avløpssystemet. Oppgavemengden og organiseringen gjør at de ikke får anledning til å opparbeide seg den kompetanse de gjerne skulle ha hatt, og at det blir mye forefallende arbeid og brannslukning og lite tid til oppfølgingsarbeid. Eksempelvis tar ansatte seg sjelden tid til å rapportering av avvik og gjennomgang og kvalitetssikring av driftsdata og logger. Personell gir også uttrykk for at oppgavemengder og organisering gjør at arbeid blir utført uten den grad av sikkerhet som burde tillegges enkelte oppgaver.

Kommentar:

Aurskog – Høland kommune og Virksomhet VAR bør se på mulighetene for å legge forhold bedre til rette slik at personell opplever å kunne utføre sitt arbeid med trygghet og kvalitet.

3. ANDRE FORHOLD

1. Spredte avløp

Funn:

Kommunen ved virksomhet Forvaltning har begynt å arbeide med opprydning av private avløp (spredt bebyggelse) etter oppsatt fremdriftsplan. I henhold til planen skal det ryddes opp sone for sone i perioden 2008 - 2015. Sonene er nummerert (prioritert) etter antall spredte avløp og beliggenhet i forhold til nedbørsfeltet til Bjørkelangensjøen og kommunalt avløpsnett. Innbyggere med privat avløp må enten legge opp til infiltrasjon i grunn eller installere minirensanlegg, eventuelt koble seg til kommunalt avløpsnett. Det er i dag ca. 1.800 husstander som må gjennomføre denne type tiltak.

Kommentar:

Dette arbeidet er et viktig bidrag til mål om reduksjon av tilføring av forurensning til Bjørkelangensjøen og Haldenvassdraget. Etter hvert som sonene ryddes opp, må kommunen også avsette ressurser til oppfølging og kontroll.

2. Påslipp fra bedrifter (industri) til kommunalt nett

Funn:

Kommunen oppgir å ha få bedrifter med påslipp av avløpsvann til kommunalt avløp som potensielt kan medføre problemer for drift av transportnett og renseanlegg. Virksomhet VAR har for en tid tilbake gjort henvendelser til virksomheter om å installere for eksempel fettavskiller og amalgamutskiller. Kommunen har ikke en komplett oversikt over virksomheter med oljeutskiller, men har startet opp et kartleggingsarbeid gjennom brann- og feiervesenets tilsynsvirksomhet.

Kommentar:

Regulering av industripåslipp til kommunalt avløpssystem kan være et viktig bidrag til å optimalisere driften av avløpssystemet og for å sikre fortsatt god slamkvalitet med tanke på innhold av tungmetaller og miljøgifter. Kommunen har mulighet for å regulere og kontrollere påslipp gjennom forurensningsforskriften kap. 15 Krav til utslipp av oljeholdig avløpsvann og kap. 15A Påslipp. Kartlegging og risikovurdering av påslipp er en nødvendig del av slikt arbeid.

3. Akkreditering av prøveuttak, kvalitetssikring av måledata

Funn:

Personell på renseanlegg er kontrahert av Aquateam som er akkreditert for prøveuttak. Prøveuttak skjer automatisk og mengdeproporsjonalt ved innløp og utløp på renseanlegg. Prøveuttak i målerenner skal være kvalitetssikret for representativitet og måleusikkerhet, Aquateam har stått for dette arbeidet. Mengde avløpsvann i innløp avleses manuelt og loggføres som tilleggsopplysninger til prøveuttakene. Oppbevaring av blandprøver skjer i kjøleskap. Prøver analyseres etter norske standarder hos Analycen som er akkreditert for

analysemetodene.

I tillegg til eksterne analyser måler personellet på renseanlegget pH, orto-P og siktedyp. Gjennom driftsovervåkningssystemet kan personellet også finne data om blant annet septikkmengder, vannmengder i overløp og gjennom renseanlegg, og kjemikalieforbruk. Driftslogger sendes Aquateam som tilleggsinformasjon for tolkning og kvalitetssikring av resultater av eksterne prøver. Virksomheten kan også selv bruke driftsdata til oppfølging av analyseresultater.

Nåværende driftsovervåkningssystem gir også mulighet for overvåkning av vannmengder gjennom pumper og forekomst av overløp på pumpestasjoner. Driftsovervåkningssystemet er tatt i bruk i senere tid og er ennå ikke ferdig installert og justert på de ulike målepunkter, for eksempel er ikke alle vipper for overløp innmålt og alle overløp har ikke fått tidsregistrering. Personell tilknyttet anlegg har ennå ikke fått full innføring driftsovervåkningssystemets ulike bruksområder og det er ikke etablert en driftsinstruks for bruk av dette nye systemet.

Kommentar:

Det er viktig at Virksomhet VAR sørger for å gjennomføre kvalitetssikring av målepunkter og etablerer instruks for bruk av driftsovervåkningssystem og utfører rutiner for bruk og oppfølging av driftsdata.

(Se Av.1.1, Av.3.3 og anmerkning 1).

4. Årsrapporteringer

Funn:

Aurskog – Høland kommune har etter avtale med Fylkesmannen ikke levert årsrapport for kommunalt avløp de siste årene da arbeid med vanddirektivet og utarbeidelse av tiltaksanalyse for Haldenvassdraget har blitt ansett som viktigere.

Kommentar:

Aurskog – Høland kommune ved virksomhet VAR vil måtte gjenoppta årsrapportering til Fylkesmannen f.o.m. 1. mars 2010. Skjema for årsrapportering avløp er lagt ut på Fylkesmannens nettsider under menyvalg "skjema" og under overskrift "miljøvern" i skjemabiblioteket.

Årsrapport til Fylkesmannen skal jf. utslippstillatelsen gi opplysninger om:

- * Grad av måloppnåelse vedrørende resipientmål.
- * Forurensningstilstanden i de resipienter som utslippstillatelsen omfatter.
- * Utslppsregnskapet for de berørte rensedistrikt.
- * Avvik (årsaker og oppfølgingstiltak)
- * Tiltak som er gjennomført i henhold til virksomhetens planer (eks. saneringsplan)
- * Egenvurdering av effekten av tiltak.
- * Kommunale forbedringspunkter som kan redusere utslipp.

Tidspunkt for ledelsens gjennomgang av internkontrollen kan med mulige logistikkmessige fordeler legges i forkant av øvrige årsrapporteringer virksomhet VAR foretar. Ledelsens gjennomgang bør da blant annet fremskaffe data som etterspørres i intern årsrapportering i kommunen, kommunens årsberetning, årsrapportering til KOSTRA og årsrapport til Fylkesmannen.

For å lette arbeidet med å skape grunnlag for årlig internrevisjon og videre basis for ledelsen gjennomgang av internkontrollen, kan interne tilsyn for ulike delområder av internkontroll for

kommunalt avløp gjennomføres spredt gjennom et kalenderår.